

(Гардијан, 6.4.2012)

Има више начина које би радознали путник могао изабрати да посети Босну и Херцеговину ове године, која је обележена 20-годишњицом почетка рата у њој. Постоји онај уобичајени начин да се допутује у Сарајево, или да се тамо оде преко Хрватске, бацивши успут поглед и на Јадран. Или – како сам недавно открила – може се одабрати и нешто под називом “политичка тура”, а то је путовање које, како организатори кажу, обећава да пружи “актуелне догађаје из прве руке”.

Између понуда путовања у “пост-револуционарну Либију”, Северну Кореју, Етиопију и Грузију, постоји и могућност под именом “Босна & Србија” (са оним знаком “&” који као да сугерише да те земље приређују неку дуплу представу). Може се ручати у планинама које нуде поглед одозго на Сарајево – са оног места са кога је град гранатиран до сагорења, нуди се и пикник на путу за Сребреницу, као и вечере са мештанима који су преживели геноцид – а поред тога још и аутобуска тура дуж старих граница.

Постоји чак, по избору, и путовање у Мостар, мој родни град, где ће ратни туристи без сумње стајати на линији поделе, док им локални водич прича како је “ова страна муслиманска, а она тамо хрватска”. При посети парламенту Босне и Херцеговине, локални политичари дају уводну реч о текућој политичкој кризи као наставку претходних ратова у регији, који ће без сумње бити увод и у још многе ратове који ће уследити. Могу да замислим те посетиоце, олакшане за 2.400 фунти стерлинга, на деветодневном путу кроз тај регион, како са ручковима, уз пикнике и вечере, гутају и језиве приче, па како – најзад ослобођени од зачараног круга прича о конфликту – најзад налазе олакшање једући онај оброк у авиону.

Пуштање у оптицај филма Анђелине Џоли “У земљи меда и крви”, нациљано баш за ту годишњицу и снимљеног убрзо после посете те холивудске звезде Босни у 2010. години, оставља сличан утисак.

Вероватно опхрвана таласом сентименталне индигнације ужасима рата и неправдама послератне Босне и Херцеговине, Џоли у њему као у вакуум-паковању нагомилава клишее који ту земљу и читав регион сврставају у категорију “нема им помоћи”.

Осим похвалног скретања пажње на, углавном занемарену, стварност ратних логора за силовање, Џоли представља свог главног јунака Србина као невољног ниткова, под утицајем свог оца исквареног историјском етничком мржњом, која је често била обележје Југословена на свим странама сукоба.

У збуњујућој секвенци филма, нека муслиманска беба бива избачена из неке зграде од стране старатеља, унезвереног од насилне провале српских снага. Порука тог филма, као одјек општег гледања на Босну и Херцеговину, јесте јасна: ако људе већ не убију на почетку њиховог живота, они упадају у зачарани круг насиља, способност да се воле им је сведена на горчину пуну неповерења и садизма и, изгледа, немају другог исхода од још већих насиља у генерацијама које им следе.

Тужно је то да Босна и Херцеговина чак и 20 година касније има само етикете “раскидана ратом” и “помућена”. Један од многих чланака написаних после тог филма каже да (нас) је Анђелинин филм “вратио на мапу” – као да је као неком детету жедном пажње било шта боље него да буде гурнуто у запећак. Неким земљама које су имале срећу да се отргну и крену даље, рат постаје само део историје, остали догађаји га стављају у хронолошки ред ствари и гурају у прошлост. Међутим, у случају Босне и Херцеговине никакав феникс се није дигао из пепела – уместо тога, свакодневно страствено подсећање на неизлечиве патње, комбиновано са узајамним пребацивањем и великом политичком и економском нефункционалношћу, показује да је историја Босне и Херцеговине као неки пар ципела од цемента које њени људи морају да носе. Притиснути неадекватном и корумпираном државном инфраструктуром, бескрупулозним системом судства, високом незапосленосту и политизованим просветним системом – што је све део и других проблема – као и претераним наглашавањем верског и националног наслеђа, они који су заинтересовани за прогрес и истинско помирење имају мало могућности. Позитивни сигнали, као што су покушаји

формирања политичких партија које се боре за законитост и мултиетничку коегзистенцију, пречесто бивају надгласани реториком оних који, витлајући сопственим заставама, прожимају све животне аспекте.

Једна стара балканска изрека гласи: “Кад ти свако каже да си пијан, боље ти је да почнеш да се ваљаш по поду.” То може тако и да буде. Ако политичари Босне и Херцеговине не учине нешто да промене своју политичку националну реторику која раздваја људе и не боре се против перцепције да су њихови људи ратнохушкачки човекомрсци, онда она мисао да је међуетничка мржња једина светла тачка може да се покаже тачном.

Весна Марић

Са енглеског посрбио: **Василије Клефтакис**